

pa je treba kaj pomoči, in s čim? Ali naj se mošt pretoči, ali naj se v miru pusti? (J. T. v B. na Gorenjskem.)

Odgovor: Res je, da se mošt iz prezrelega sadja bolj nerad čisti, nego iz manj zrelega. V vašem moštu je preveč beljakovin, ki niso še skrknile, in mošt ni še dokipel, zato je še danes moten. Da se je mošt nekaterim gospodarjem vendar le učistil, to pa prihaja od tod, ker je njegova sestava drugačna. Kakor je pri moštu od grozdja ene in iste grozdne vrste velika razlika, ki je zavisna od vinogradske lege, tako je tudi mošt iz tepek, katere so rasle na različni zemlji in v različni legi, različen. Priporočamo vam, pustiti mošt sedaj pri miru, pomladi, kadar postane toplo, pa pretočiti ga v snažne in zdrave posode. Pri pretakanji naj pa pride mošt prav zelo v dotiko z zrakom. Da pride mošt zelo v dotiko z zrakom, dobro je, če teče iz pipe skozi kako cedilce v mnogih tankih curkih v spodaj stoječo posodo ki naj bode kolikor mogoče nizko podstavljena. Tako prezračevanje mošta izvrstno vpliva na zorenje vina. Kmalu po pretakanji bode mošt sicer imel plehek okus, ki se pa bo kmalu izgubil, in pijača bode toliko boljša. Ako se po spomladanskem pretakanji in kipenji mošt vendar ne bode učistil, pišite nam zopet ter pošljite uzorec, in radi Vam bomo svetovali, kaj je početi. Sicer smo pa prepričani, da se bode mošt pomladi učistil, ako boste tako ravnali, kakor smo gori zapisali.

Drugi odgovor na 15. vprašanje. Kadar je govedo krvomočno, imam jaz to le izkušnjo: Kupil sem par volov, katerih eden je bil krvomočen. Vse sem poskusil, kar so mi svetovali, pomagalo pa ni nič. Naposled sem mu dal jeseni slabega ovsa, in sicer kar suhega, in v kratkem času je ozdravel. Vol je bil namreč od težkega dela presiljen.

J. V. v L.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

214.

Potovanje golubaške muhe. Kako ubija domačo živino. Sredstva proti muhi. Človek in muha.

Golubaška muha ne roji po svetu nikdar sama, temveč se vedno zbira v večje ali manje roje. Samo v rojih se spušča na živino na paši, samo v rojih jo vidimo, kako v senčnih mestih ali pred vlažnimi votlinami v zraku pleše. Roji se zbirajo pred solničnim vzhodom mej šesto in sedmo uro. V tem času ni navadno na Donavi nobenega vetra. Iz vseh potokov vršé na Donavo vse muhe, katere so se šele rodile in tu se v strašnih množinah nad vodo zbirajo. Zbrani roji ne odlete koj, počakajo še po katere dni, da se jim tudi mlajše sestrice pridružijo. Po noči, in o poludne, kadar pripeka

solnce, poskrijejo se muhe v gojzdu pod perje, v votla drevesa, ali se spuste v ohlajene votline. Okoli zijala v votlino vidiš takrat milijone muh; tu jih je ljudstvo dosta potov videlo, pa je mislilo, da se v votlinah ležejo. Kedar se muhe v roje zbirajo, takrat ne sme pastir goniti živine blizu votlin ali šum, temveč jo pustiti na planem polju, kjer je muhe nečejo iznemirjati. Kedar je vetrovno ali deževno vreme, takrat pa je živina varnejša v gostej šumi, kakor na planem.

V nekotikih dneh se nabere strašen oblak muh in sedaj je napočil čas za potovanje. Veter, ki navadno na Donavi okoli sedmih začne vleči, žene muhe po ozke donavske kotline, da jih nad Bazijašem prinese na odprte ravnine. Oblak plava dva do tri metre nad vodo, in človek bi od daleč sodil, da je to megla, ki se po reki vleče. Kamo se hoče sedaj nesreča zvrniti, to ovisi o vetru. Ako piha severovzhodnik, odlete muhe v Srbijo, jugozahodnik pa jih vrže na Ogersko. Prigaja se, da enega leta muhe po Srbiji strašno škodo delajo, Ogerska pa skoro ne ve o tem, dočim se drugega leta sreča izmeni. Ako mej tem pritisne na muhe dež in nevihta, poginejo nešteti milijoni, in tega se ne vesele samo gospodarji, temveč tudi ribe v Donavi, ker dobé dosta hrane. Roji ti, kakor smo že omenili, ne povrnejo se nikdar več domov. Katerim je sreča poslužila, da so do krvi prišli, konec jemljejo od lakomnosti, dočim se drugi roji vse bolje dele ter v manjih rojih tudi manjo škodo napravljajo, dokler jih vlovi slabo vreme. Kedar prvi veliki roji odlete, potem je v ležišču vse manj muh. Čez kaj časa se pokažejo drugi in tretji roji, kateri so se v razvoju zakasnili, in tudi ti odlete po Donavi v dolenje kraje. Ti roji so manjši, niso nikdar tako nevarni kakor prvi.

Nadloga, ki jo golubaške muhe napravljajo, vedno je manjša v njihovem leglu, kakor v daljnih krajih, kamor se pozneje preselijo. V najbližjej okelici, kjer se muhe kote, širijo se šume in bregovi, pa se zato tu ne morejo nikdar v tolike roje zbrati, kakor kedar izidejo iz donavske soteske v dolenje široke ravnine. Kjer se muhe kotijo, tam jih ljudje vsakega leta čakajo, in so vselaj pripravljeni, da se jim branijo. V oddaljenih krajih pa tega ne morejo, ker muhe se pokažejo iznenada. Ker ob selitvi mušjih rojev posebno rad piše severovzhodnik, zato te muhe najbolje bijejo v Srbijo in tu največ škode napravljajo. Dr. Medović računa, da Srbija ima pri živini na leto po čez na milijone frankov škode, in to so navadno doline Mlave in Morave, kjer muhe najhujše udelavajo. V Ogerskeji so take nesreče dosta rejše, ali vendar ne mine leto brez škode. Tu prihajajo muhe po Banatu do hunjadske in aradske županije. Leta 1876 so prišle muhe do Ungvara, a 1880. leta do Topánfalve v županiji Also-Feher. Prihajajo pa muhe tudi še dalje, kajti 1830. l. so v Avstriji poklale do 100 konj, krav in svinj.

Kjer se mušji roj spusti na živino, po njej je. Muha sede na živino kjer more, najrajše pa na tako

mesto, kjer je rejša in slabejša dlaka. Tako se rada vseda na gobec, na smrček, v golt, na trebuh itd. ter se kaj v kožo zabode. Bivolu je muha najnevarnejša, ker se ne umeje dobro braniti, in tudi dlaka mu je rejša. Za bivolom se najslabejše godi angleške svinji, a potem našemu govedu. Konji se še najbolje branijo, ker morejo kožo stresati, z repom opletati in tudi po zemlji se dobro povaljati. Čim muha sede na žival, koj se mej dlako do kože pririje, in kmalu je okoli nje še 40 do 60 tovaršic kakor v klopčiču. Muhe se v kožo tako globoko zarijejo, da jim se še glava ne vidi. Dokler živalca kri sesa, drži se tako trdo, da jo samo mrtvo moreš izvleči. Kedar se dovolj nasesa, potem sama pade iz rane na zemljo, in se ne more gibati. Kjer je kepa muh sesala, tam se napravijo trdi boleči otoki in če dobi žival več takih otokov, moremo si misliti, kako strašne bolečine trpi. Radi velikega izgubitka krvi, ki jo muhe izpijo, mora žival oslabeti, po vrhu se jej vname še koža od ubadov in strupene sline, ki jo muha v rano spušča, pa ni čudo potem, da žival kmalu pogine. Žival postane lena, pobesi glavo in ušesa, oči jej zgube svitlobo, ne jí in ne pije več. Kmalu jo oblije mrzel pot, grozna mrzlica jo začne tresti, naposled pade onemogla na zemljo, rujove in stoka, dokler jo smrt reši groznih bolečin. Ako obolela žival nima postrežbe, pogine v nekaj urah.

Zatreti muhe ni moči. Bila bi nespamet, ako bi kdo hotel očistiti one silne potoke, kjer se muha leže. S te strani gospodarju ni pomoči. Kjer se muha vsakega leta redno ponavlja, tam mora gospodar svojo živino čuvati. Čim se pokažejo prve muhe, mora čez dan vso živino v hlevih imeti, pa tudi še pred vrati ogenj netiti, a na pašo jo sme samo po solčnem zahodu spuščati. Kjer gospodar mora z živino na delo, naj jo popreje po gobcu, vratu, nogah in na trebuhu namaže s petrolejem, mastjo ali oljem, da tako od nje muhe odganja. Tam, kjer se muha koti in kjer se redno vsakega leta pojavlja, čuvajo gospodarji na ta način svojo živino od 20. aprila pa do 15. junija, in to jim pomaga. V oddaljenih krajih, kjer ljudje ne morejo na to nadlogo biti pripravljeni, tam gledajo, da nesrečnej živali saj ublaže bolečine, ako je ne morejo oteti. Mažejo jo s kisom in milom, zmivajo s hladno vodo, oljem in karbolno kislino, in če ni žival zelo ogrizena, more se še oteti.

Golubaška muha ni samo živini, temveč je tudi človeku nevarna. Človek se ve da se jej laglje brani, in zato reje prihaja v večjo nesrečo. Pripovedajo, da je več potov deca v povojih, ko so jo matere brez nadzorstva pustile, od muh pomrla. V tamiškem Banatu so sedle nek pot muhe na golonogo ženo, ki je imela zelo kratko krilo, in so jo tako grdo oklale, da je od tega umrla. Ako človeka samo jedna muha zbode, utegne se mu napraviti kot oreh velik otok, ki ga grozno peče, in tudi mraz ga stresa.

(Dalje prihodnjič.)

Narodno-gospodarske reči.

Trgovinska in obrtniška zbornica.

C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje je izdalo sporazumno z ministerstvom za notranje reči in za trgovino naslednji ukaz z dne 25. julija 1890. l., št. 15090 o uvedbi normalne uglasbe godbenih instrumentov do vseh političnih deželnih načelnikov:

Mejnarodni shod za uglasni zvok, ki je bil od 16. do 19. novembra 1885. l. na Dunaji, sklenil je soglasno priporočati vladam, katere so se udeležile shoda, da vzprejmo en edin mejnarodni uglasni zvok, ki bodi tisti A črtane oktave, katerega višina je določena z 870 prostimi tresaji v sekundi.

Pritrjujoč temu sklepu s posebnim ozirom na velike koristi, katere bode uporaba te enotne uglasbe donšala v zdravstvenem oziru pri pouku v petji po zavodih in učilnicah, pripadajočih mojemu področju, ukazujem zaradi njegove zvršitve sporazumno s c. kr. ministerstvom za notranje reči in trgovino naslednje:

1.) Normalno uglasbo morajo vzprejeti in uvesti:

- a) C. kr. strokovne šole za izdelovalce godbenih instrumentov;
- b) vse od države podpirane godbene šole;
- c) vsi v vrsto splošnih ljudskih šol, meščanskih šol, učiteljišč ter srednjih šol spadajoči učni zavodi, po katerih se učenci praktično uče godbe, naposled
- d) od države podpirana godbena društva.

2.) Ti zavodi in ta društva morajo imeti potrjene glasbene vilice (točka 4.) in rabiti pri godbenih vajah in igrah edino le normalno uglašene instrumente.

3.) Kontrolo v vedno enaki normalni uglasbi pri gori omenjenih zavodih in učilnicah je

- a) po c. kr. strokovnih šolah za izdelovalce godbenih instrumentov in
- b) po godbenih šolah in godbenih društvih, podpiranih od države, zvrševati organom, katerim je ministerstvo za uk in bogočastje izročilo njih nadzorstvo, po vseh drugih v točki 1. pod c) navedenih šolskih zavodih pa šolskim oblastvom, ki nadzorujejo pouk in sicer poslednjim tako, da se šolski nadzorniki o priliki uverijo, ali se izpolnjujejo predpisi o normalni uglasbi.

4.) Po znanostnih pravilih napravljene vzorne glasbene vilice, ki oglašajo normalni uglasni zvok ob temperaturi $+ 15^{\circ} \text{C.}$, bodo shranjene v fizikalnem kabinetu c. kr. vseučilišča Dunajskega.

Temu fizikalnemu kabinetu bode izročena tudi potrditev glasbenih vilic (t. j. on jih bode preizkušal, primerjaje jih z vzornimi vilicami, in potrjeval njih soglasnost z normalnim zvokom, pritiskaje na nje potrdilni pečat). Potrditev ali verifikacija se bode vršila pod nadzorstvom posebne komisije v kateri bodo zastopniki izmed fizikov in godbenikov in koje ustanovitev se bode naznanila ob svojem času.